Пише: Раденко Тошић
недеља, 20 јануар 2013 19:29

Сигурно се сјећате несрећног патриотсколигашког Мурата Шабановића, који је на наговор екстремног крила сарајевске чаршије срушио споменик нобеловцу Иви Андрићу у Вишеграду.

Да би се обрачунао са Андрићем, Мурат је морао да прође трновит пут доказујући се као бескомпромисни борац за бошњачку ствар. У Вишеграду је скинуо зелену заставу са џамије и однио је у Нови Пазар да се тамо вијори, на велики предизборни скуп СДА, јер је у њему прорадио инат зато што је у то вријеме Вук Драшковић говорио да ће онај ко пронесе турски барјак кроз Рашку остати и без барјака и без руке. Касније је са групом истомишљеника, према властитим ријечима, поразбијао багру која је кренула аутобусима из Србије преко Вишеграда на отварање цркве у Кнежини. Мурат је тако стекао повјерење челника СДА, који су му једном приликом рекли како је Андрић велики непријатељ босанских муслимана и да се треба обрачунати са његовим ликом и дјелом. Обећали су му да ће га бранити „ако до нечега дође“. Да ће имати свог адвоката, ако дође до судског спора због рушења Андрићевог споменика. Ганић и Бехмен су му такође обећали да ће имати предност на лицитацији за једну овећу радњу на Башчаршији уколико изврши повјерени му задатак.

Мурат ништа није прећутао. Јер, послије рушења споменика, није било ни адвоката, нити ових из СДА. Суд Републике Српске осудио га је у одсуству на пет година затвора. Неко им је дао копију касете као необорив доказ. Тужио га и хоџа зато што је скинуо заставу са џамије. Тако се Мурат нашао са друге стране закона и правде, иако је вјеровао да ради праведну ствар. Касније је дошао под удар много опаснијег неписаног закона о заштити државе када се прекомпонована СДА ријешавала екстремиста из властитих

редова у циљу прања ратне биографије такозване армије БиХ. Мурат је имао срећу да га удари транспортер Унпрофора. Отишао је на лијечење у САД и добио одштету. Мурат је открио и друге детаље повјерене му бошњачке мисије. О томе како је његова група од вођства СДА добила задатак да на Црногорском приморју поставља експлозивне направе, с објашњењем да се „растерети хрватско ратиште“. И како су два мјесеца прије почетка рата минирали све ћуприје на Дрини у намјери да их дигну у ваздух како би се спријечио наводни прелазак јединица Ужичког и Никшићког корпуса, али их је глас из Сарајева спријечио у томе, јер БиХ тада још није била међународно призната држава, а до признања неће ни доћи уколико рат почне прије него се држава призна. Све је разминирано, сем једног тунела и бране.

О дизању бране у ваздух могли смо да слушамо у режираном директном радијском преносу. Мурат се тада пријетећим гласом јављао у етар опомињући генерала Кукањца да ће дићи у ваздух вишеградску брану што би изазвало неслућену еколошку катастрофу са много људских жртава. Из сарајевске режије стигло је наређење да се брана не руши. „Могао сам је срушити - лаконски каже Мурат. „ Да се наставило у том смјеру, срушио бих је“. У прошлом рату муслимани су могли све. Иза њих су стајали и подржавали их Ју-ту, Павароти, Папа и многи други.

Мацола перформанс и камен темељац

Срушени споменик нашег највећег књижевника посљедица је ручног рада уз помоћ мацоле. Шабановић је испричао техничке детаље свог перформанса. Споменик је разлупао мацолом, све је снимљено видео-камером, а касета је предата у централу СДА у Сарајеву. „ С том касетом су они касније ишли по арапским земљама да би прикупљали новац и показивали како су Бошњаци срушили споменик „свом Салману Руждију“ – тврди Мурат.

Пише: Раденко Тошић
недеља, 20 јануар 2013 19:29

За поређење са Салманом Руждијем Андрић може захвалити умјереном крилу сарајевске чаршије и њеном најзначајнијем представнику професору и академику Мухамеду Филиповићу, који је још давне 1967. г. изјавио да је Иво Андрић нанио више штете и зла муслиманима, него све војске које су Босном пролазиле.

Све је ово дјелимично утицало на то да прослављени режисер Емир Кустурица у Вишеграду, недалеко од мјеста гдје се налазила Андрићева биста, започне изградњу града, који је посветио свом великом узору и нашем највећем књижевнику. Кустурица је са Андрићем дијелио сличан усуд да буде проскрибован од стране вилајетске памети, која у Сарајеву и даље царује упркос олимпијским осамдесетим када је град на Миљацки на тренутак заблистао и уздигао се изнад просјечности балканске касабе преправљане соцреализмом. Као што је не тако давно упорни Кустурица, упркос транзиционим термитима, изградио Дрвенград, тако је сада на разочарање малочаршијским идеолозима кренуо у изградњу Андрићграда. Између ушћа рјечице Рзав у Дрину и чувеног моста Мехмеда паше Соколовића, почео је да ниче камени град који би, према ријечима његовог неимара, требало да представља симбол помирења три зараћена народа и најбољи пут за превазилажење дугогодишње нетрпељивости.

Међутим, само полагање камен темељца за изградњу ове јединствене грађевине био је повод за манифестацију острашћености, за показивање презира према властитој историји и култури, повод за најобичнија политикантства и за лијечење личних комплекса. Уједињеност у мржњи према „одређеном“ Андрићу и „мокрокорском четнику“ Кустурици, пренијела се, у неку руку, и на грађевинско дјело. За душебрижнике из федералног Сарајева градња несвакидашњег града на обали Дрине није ништа друго него провокација, нарочито због тога јер је Влада Републике Српске на челу са Милорадом Додиком одлучила да не само декларативно, него и финансијски подржи

цијелу изградњу. О небулозама да је изградња Андрићевог града наставак некаквог геноцида не треба трошити ријечи.

На констатацију да се ради о игнорисању једног конститутивног народа, Кустурица одговара како је град у основи мултиетнички јер садржи грађевине од средњовјековне српске властеле, турске империје, аустроугарске владавине и неокласицизма. Брижним култур-трегерима, који постављају питање одакле Емиру Кустурици ексклузивно право да тумачи Андрића, треба одговорити контрапитањем – да ли је Кустурица можда требало да плати за некакву „лиценцу“ по којој би имао право на тумачење.

Шта би друго било него цинизам оптужба за наводну злоупотребу Андрића од стране оних који су му рушили споменике и који су га забрањивали у школама од 92. године. Забринути због упропаштавања градског језгра Вишеграда и „дивљачког урбицида“ требало би да посјете Међавник и да виде како је Кустурица „упропастио“ ту планину. Биће да се иза ове хистерије која избија из душебрижничких порука крије нешто друго, а то друго је да се, исто као Андрићу, и Кустурици не може никако опростити повратак коријенима и вјери својих предака. За њих је иронија да је мост од камена градио турски султан, православац који је прешао у ислам, а да град од камена гради онај што је из ислама прешао на православље. Зашто иронија? Прије ће бити да се ту ради о задовољењу историјске правде, јер онај први није добровољно прешао у ислам, него на силу.

Моје Требиње си дошао да рушиш

„Биће ово велики успјех, јер се боримо против природе и људи који се не слажу са овим пројектом“, примјетио је Кустурица.

Кустуричине „ноћне море“ почеле су врло брзо да се материјализују и претварају у стварност. За разлику од неких других пројеката од великог значаја, који нису одмакли даље од камена темељца или су остали само мртво слово на папиру у океану предизборних обећања, градња „Каменграда“ напредовала је брже него што је планирано. Простор, који је прије започетих радова био тотално запуштен и девастиран, почео је да поприма препознатљиве обрисе града. Формирана је главна улица са биоскопом, позориштем и градском кућом. Вјешти клесари из манастира Тврдош код Требиња вриједно су обрађивали тврди камен којим је требало обложити грађевине. Али, као што то у животу често бива, великим прегнућима испријечила се малодушност и

ситносопственички менталитет. Камен који је требало послужити за реализацију једне хумане и добронамјерне идеје постао је камен смутње.

Подсјетимо, Кустурица је добио дозволу да сруши више старих објеката на подручју Требиња и Херцеговине како би искористио клесани камен за градњу објеката у Андрићграду. У тренутку када је, уз одобрење локалних власти, почео рушити и стару аустријску утврду Петрина на брду Страч изнад Требиња, група грађана је блокирала пут како би спријечили камионе да одвезу камење. Испоставило се да је руинирана аустроугарска караула, која је служила и као затвор, од непроцјењивог значаја и да представља наше културно историјско благо. Да је „аустроугарски бункер“ културно-историјски споменик. Убрзо се огласила и Комисија за очување националних споменика БиХ, не искључујући могућност подизања кривичних пријава против „вандала“ који су се усудили да руше културно наслијеђе.

Изненада пробуђена грађанска свијест почела је да држи страже око карауле како би се спријечило одвожење камена у Вишеград.

Много је важније да се подигне задужбина једном нобеловцу, него да се чува нека оронула аустроугарска караула. Али таквог мишљења нису били представници грађанског отпора, који су хорски вербално каменовали Емира. И поред тога што је Кустурица казао да је добио чврсто обећање да ће моћи користити спорно камење и да има потврду Завода за заштиту културно-историјског и природног наслијеђа да аустоугарска утврда није под заштитом државе. Кустурица је оптужен да чини културоцид у источном дијелу Хума. И то од оних чији су дједови сасвим могућно робовали у том аустријском затвору. Кустурица јесте погријешио што, умјесто усменог, од начелника Требиња није тражио писмено одобрење, писмену дозволу да се камењем послужи. Потцијенио је будност „правне државе“ и њених емисара, који су спремни да лупају параграфима по глави становника ако у томе виде неку политичку корист. Требало је да их предвиди, поготово што он са том врстом „правне државе“, која селективно суди и пресуђује, већ дуже вријеме није у некој претјераној љубави.

Пише: Раденко Тошић
недеља, 20 јануар 2013 19:29